

عطار و مولانا جلال الدین محمد

فعالیت های درس

۱ کلمات زیر را مانند نمونه، با «مند» یا «انگیز»، ترکیب کنید.

هیجان + انگیز = هیجان انگیز

..... = + اندیش

..... = + دانش

..... = + تعجب

..... = + خاطره

..... = + نشاط

۲ اسم هایی را که در متن درس آمده است، پیدا کرده و در جدول زیر طبقه بندی کنید.

شهر	شخص	کتاب
.....
.....
.....

۳ متن زیر را با معنی کلماتی که مشخص شده است، کامل و بازنویسی کنید.

این نخستین () سفر بلند () او بود. معمولاً سفر برای بچه هایی به سن او هیجان انگیز () است؛ اما این سفر که معلوم () نبود بازگشتی در آن باشد، با دیگر سفرها، فرق () داشت.

۱ جملاتی از درس را که به نظر شما، تأثیرگذار و مهم تر هستند، بنویسید.

.....

.....

.....

۲ کلماتی از درس را که در نوشتن آن‌ها یکی از دو شکل «ط / ت» به کار رفته است، بنویسید.

.....

.....

.....

۳ واژه‌هایی از درس که معنی آن‌ها را نمی‌دانید، در جدول زیر، قرار دهید، سپس با مراجعه به واژه‌نامه، معنای هر کلمه را مقابل آن بنویسید.

معنی	واژه
.....
.....
.....
.....
.....
.....

نگارش

۱ با استفاده از هر دسته کلمات زیر، یک جمله درباره‌ی جلال‌الدین محمد مولوی، بنویسید.

- ◆ دل تنگ، خاطره، زادگاه:
- ◆ آینده، موفق، انسان:

۲ جمله‌ی «از شادی در پوست خود نمی‌گنجید» را در سه سطر، توضیح دهید.

.....

.....

۳ با توجه به مسیر حرکت جلال‌الدین محمد که در متن درس بیان شده است، نقشه‌ی مسیر سفرهای او را بکشید و هر جا که لازم شد، توضیحی اضافه کنید.

..... آغاز سفر.....

.....

.....

۴ من پس از خواندن این درس

.....

.....

.....

- یاد گرفتم:
- احساس می‌کنم:
- آرزو می‌کنم:

روزنامه دیواری

تهیه‌ی روزنامه‌ی دیواری یک کار گروهی و کسب مهارت جمعی در نوشتن است. یک روزنامه‌ی دیواری شامل داستان، شعر، گزارش، مصاحبه، اخبار مدرسه، لطیفه، معما، مطالب علمی - تخیلی و جدول کلمات متقاطع و... است. تهیه‌ی روزنامه‌ی دیواری، تمرین بازی، شادی، یادگیری است.

با همکاری گروه، یک روزنامه دیواری درباره‌ی یکی از نام‌آوران (شهیدان، دانشمندان، نویسندگان یا نیکوکاران) محلّ زندگی خود (روستا یا شهر) تهیه کنید و عنوان اصلی بخش‌های مختلف آن را در این برگه، بنویسید.

۱

.....

.....

.....

برداشت خود را از ضرب‌المثل «مُشک آن است که خود ببوید، نه آن که عطر بگوید»، در یک بند بنویسید.

۲

.....

.....

.....

هرچه را از محتوای درس‌های این فصل فهمیده‌اید، در یک بند، بنویسید.

۳

.....

.....

فصل ششم

ایران من

ای وطن

فعالیت های درس

در عبارت ها و مصراع های زیر، منادا و نشانه ی ندا را مانند نمونه، مشخص کنید.

۱

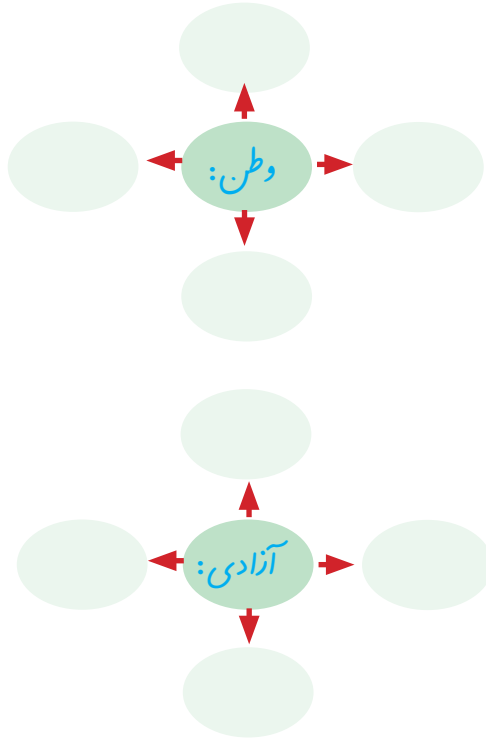
نمونه: بلبلا، مژده ی بهار بیار (گلستان).
در کلمه ی بلبلا، الف (ا) نشانه ی ندا و بلبل منادا.

منادا	نشانه ی ندا	عبارات و مصراع ها
		ای وطن! همچو باران بهاری.
		سعدیا، مرد نلونام، نمیرد هرگز.
		یارب، نکن از لطف، پریشان ما را.
		خدای کعبه، ای یکتا.

واژگانی متناسب با «وطن» و «آزادی» بنویسید.

۲

برای کلمه‌های زیر یک کلمه، هم‌آهنگ (هم قافیه) بنویسید.

۳

سرود:.....
رویش:.....
غرور:.....
چمن:.....

تشبیه‌های به کار رفته در شعر درس را پیدا کنید و بنویسید.

۴

.....
.....

۱ جدول زیر را مانند نمونه، کامل کنید.

واژه	م - م	ا
سلام	سلام	—
شادی		
وجود		
آزادی		
جاودانه		
مسرور		

۲ برای هر چهار شکل صدای «ز» یک کلمه مثال بزنید.

- ♦
- ♦
- ♦
- ♦

۳ کدام کلمه با بقیه، فرق دارد؟

غزور، غریب، غرب، قریب
ثابت، صادق، صمیمی، صبور

.....

.....

نگارش

۱ اگر به جای شاعر بودید، شعر را با چه جمله‌هایی آغاز می‌کردید؟

.....

.....

.....

۲ متن زیر را تایک بند ادامه دهید.

..... وطنم را دوست دارم.

.....

.....

.....

.....

۳ حکایت زیر از گلستان سعدی (باب هشتم)، انتخاب شده است، نخست آن را به دقت بخوانید، سپس به نثر ساده، بازنویسی کنید.

«عالمی را پرسیدند: چگونه رسیدی بدین منزلت در علوم؟ گفت: بدان که هر چه ندانستم از پرسیدن آن، تنگ نداشتم.»

.....

.....

.....

تشبیه
همان گونه که آموختیم، تشبیه آن است که کسی یا چیزی به کسی یا چیز دیگر مانند شود. یکی از عناصری که در زیبایی و اثرگذار بودن نوشته، به نویسنده کمک می‌کند، به کارگرفتن تشبیه است.

۱ کلمه‌های زیر را به چیزهای مناسب، تشبیه کنید و به کمک واژه‌های داخل کمانک در یک جمله به کار ببرید.

- ♦ مادر (مثل)
- ♦ گل (مانند)
- ♦ کوه (چون)
- ♦ ایران (همانند)

۲ جدول را مانند نمونه، کامل کنید.

مسئولیتی که مادر برابر میهن داریم	حقی که میهن، برای ما قائل است
♦ مراقبت از وسایل و ابزارهای مدرسه، وظیفه‌ی ماست.	♦ حق ماست، در مدارس و با امکانات خوب درس بخوانیم.
۱-	۱-.....
۲-	۲-.....
۳-	۳-.....
۴-	۴-.....
۵-	۵-.....

۳ درباره‌ی ضرب‌المثل «با دوستان بساز و بر دشمنان بتاز» یک بند بنویسید.

درس آزاد

فعالیت های درس

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

املا

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

نگارش

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

کارگاه نویسندگی

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

دریا قُلی

فَعَالِیَّتْ هَای دَرَس

۱ تشبیه‌هایی را که در متن درس به کار رفته، پیدا کنید و بنویسید.

.....

.....

.....

۲ جملات یا عباراتی را از متن درس پیدا کنید و یا خودتان بنویسید که هر یک از علامت‌های زیر را داشته باشند.

(: - ! - ? « »)

.....

.....

.....

۳ بیت زیر را توضیح دهید و آرایه‌های موجود در آن را بنویسید.

دریا قلی ابد و وسعت دریاست نام تو
تاریخ، در تلفظ نام تو آنگن است

.....

.....

.....

.....

املا

۱ کلماتی را که در نوشتن آنها یکی از شکل‌های حرف «ف، ق» به کار رفته، پیدا کنید و بنویسید.

.....

.....

.....

۲ با توجه به متن درس، جمله‌های زیر را، کامل کنید.

در داستان‌های کهن ایرانی.....، دلاور مردی بود که وقتی قرار شد که..... ایرانی تیری رها کند و هر جا که تیر فرود آمد،..... ایران باشد. دلیرانه بر..... دماوند برآمد و تیری در چله‌ی کمان نهاد و با پرتاب کردن آن، سرزمین ایران را از..... رهایی بخشید و جان خود را در این راه فدا کرد. این جانفشانی در راه پاسداری از میهن، هنوز در یادها زنده است. این سرزمین، در هر روزگاری،..... و نام آوران بی شماری را در خود پرورانده است.

۳ در هر ردیف، حرف نخست کلمه‌ها را بردارید، از راست به چپ کنار هم قرار دهید تا یک واژه از متن درس به دست آید، کلمه‌ی مورد نظر را جلوی همان ردیف بنویسید.

- الف) برادر - عماد - ثابت ←
- ب) لار - مادر - سامرا ←
- پ) غایب - راز - یاس - باغ ←
- ت) مرد - حالا - نان - تماس ←

نگارش

۱ متن زیر را دقیق بخوانید و نشانه‌های نگارشی را هر جا که لازم است، قرار دهید.

«دریاقلی در آن شب پاییزی نهم آبان ماه ۱۳۵۹ فرزند خردسال خود را در نزدیکی سایه‌هایی که در سیاهی شب داشتند خود را برای حمله‌ای وحشیانه به آبادان آماده می‌کردند تنها گذاشت او با همه‌ی توان و قدرت رکاب می‌زد انگار کسی در گوشش می‌گفت دریاقلی رکاب بزن همه چیز به جوانمردی تو وابسته است اگر کوتاهی کنی همه‌ی شهر و دیار نابود خواهد شد
دریاقلی رکاب بزن یا علی بگو چشم انتظار همت تو دین و میهن است»

۲ کار دریاقلی را با کار آرش، مقایسه کنید و نتیجه را در یک بند بنویسید. از نشانه‌های نگارشی مناسب هم استفاده کنید.

.....
.....

۳ من با خواندن این درس

.....	کجکاو شدم...
.....	متوجه شدم که...
.....	اکنون احساس می‌کنم....

توصیف

یکی از راه‌های تمرین و تقویت نویسندگی بهره‌گیری از توصیف است. توصیف، بیان ویژگی‌های یک چیز است. در توصیف باید به رنگ، بو، نرمی، درشتی، فاصله و دیگر خصوصیات، توجه کرد. توصیف دقیق، سبب می‌شود خواننده، به آسانی، شی مورد نظر را در ذهن خود بازسازی کند.

۱ کدام بخش درس از نظر توصیف، زیباتر است، آن را بنویسید و توضیح دهید.

.....

.....

۲ با استفاده از توصیف، یک بند درباره‌ی میهن (ایران من) بنویسید.

.....

.....

.....

۳ فهم خود را از ضرب‌المثل «هر که بامش بیش، برفش بیش تر»، در یک بند بنویسید.

.....

.....

.....

۴ هرچه را از محتوای درس‌های این فصل فهمیده‌اید، در یک بند بنویسید.

.....

.....

فصل هفتم

فرهنگ و هنر

فعالیت‌های درس

۱ در ترکیب‌های زیر، موصوف و صفت و مضاف و مضاف‌الیه را مشخص کنید.

موصوف و صفت	مضاف و مضاف‌الیه
.....
.....
.....
.....

میوه‌ی انسان، کردار نیکو،
جور تبر، آشکر گیتی، شاخ بی‌بر،
مرد هیزم شکن

۲ در عبارت‌ها و مصراع‌های زیر، شبه جمله را مشخص کنید.

♦ آفخ که شدم هیزم.

..... ♦

♦ ای میوه فروش هنر، این دکه و بازار.

..... ♦

۳ در شعری که خواندید، یک نمونه آرایه‌ی شخصیت بخشی، بیابید و آن را توضیح دهید.

.....

۴ نقش دستوری کلمه‌های مشخص شده را بنویسید.

دهقان چوتور خود ازین هیمه برافروخت.

.....

املا

۱ کلمات ردیف اول را با کلمات ردیف دوم ترکیب کنید. کلمات جدید را در جدول بنویسید.

هیزم - نلون - آتش - دگر - میوه - بدین
گر - بار - فروش - شکن - گونه - سار

۲ با توجه به واژگان زیر، معنی مناسب را انتخاب کنید.

(الف) ادبار ← (روزگار، تیره بختی)

(ب) فرجام ← (پایان، انجام)

۳ شش کلمه از درس را که املاي آن برای شما مهم است، بنویسید.

..... ، ،

..... ،

نگارش

۱ دو بیت زیر را، به نثر ساده بازنویسی کنید.

جزدانش و حکمت نبود میوه‌ی انسان
ای میوه فروش هنر، این دکه و بازار
از گفته‌ی ناکرده و بی‌هوده چه حاصل
کردار نلوکن، که نه سودیست ز گفتار

۲ داستان این درس را به گونه‌ی دیگری، در یک بند، به پایان برسانید.

صدای ناله‌ی سپیدار به گوش شعله رسید و

۳ سرنوشت درختی را که به میز و نیمکت، تبدیل شده، از زبان خودش در پنج سطر بنویسید.

بازسازی

هرگاه، موضوعی قدیمی یا مطلبی از متون گذشته را با شاخ و برگ و شکل تازه‌تری بنویسیم، آن را بازسازی کرده‌ایم، بازسازی وقایع و رویدادها یکی از راه‌های تمرین و تقویت نویسندگی است. می‌توان رویدادهای کوچک را به صورت یک داستان کوتاه بازسازی کرد.

۱ پایان داستان «درخت علم» را به دلخواه، بازسازی کنید.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

۲ یکی از اتفاق‌های به یادماندنی کلاس خود را بنویسید.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

۳

داستان یک ماهی کوچک که در تور ماهی‌گیر گرفتار شده، را طوری بنویسید که ماهی سرانجام، ماهی‌گیر را دچار دردسر کند.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

۴

فهم خود را از ضرب‌المثل «مارگزیده از ریسمان سیاه و سفید می‌ترسد»، در یک بند بنویسید.

.....

.....

.....

.....

.....

فعالیت های درس

۱ معنی هریک از کلمه های زیر را بنویسید و با هریک، جمله بسازید.

- عبرت:
- مُلک:
- مَلک:
- مِستمع:

۲ مفرد کلمه های زیر را بنویسید.

مفرد	جمع
.....	گذشتگان
.....	عجایب
.....	رسولان

۳ مخالف کلمه های زیر را بنویسید.

- فایده: ، محنت: ، ثابت: ، چالاک:

املا

۱ با توجه به معنای جمله، زیر شکل صحیح کلمه، خط بکشید.

- الف) هر که بر معصیت (مُصِّر، مُسِّر) بود، از خدای تعالی نترسد.
 ب) باید که (قَرَض، غَرَض) صحبت بشناسی.
 پ) باید دانست که جماعت، (لایق، لایغ) چه نوع سخن است.

۲ در جدول زیر، کلمات معنی دار را پیدا کرده و در جاهای خالی بنویسید.

ذ	ث	ن	ظ	م	ع	ص	ی	ت
ض	ط	گ	س	خ	ق	ا	د	خ
ج	ی	ت	پ	و	خ	ص	ل	ت
ر	م	ش	ن	ا	د	ز	و	ی
ع	ه	ک	غ	ن	ژ	و	ک	د
س	ل	ا	ط	ی	ن	ا	ف	ع
ظ	ا	ع	ت	د	ا	ل	ق	ه

.....

نگارش

۱ متن زیر را در چند سطر، ادامه دهید.

در اتاق نشسته بودم و به کتاب‌های کتاب‌خانه، نگاه می‌کردم. ناگهان چشمم
به کتاب

.....
.....
.....

۲ یکی از حکایت‌هایی را که تا به حال شنیده‌اید، به زبان ساده بنویسید.

.....
.....
.....

۳ با توجه به عناصر داستانی، به سؤال‌های زیر پاسخ دهید.

الف) شخصیت‌های درس «هفت خان» را نام ببرید.

.....

ب) درون‌مایه (محتوا)ی حکایت «درخت علم» را بنویسید.

.....

پ) زاویه‌ی دید درس «عطار و جلال‌الدین محمد» کدام است؟

.....

ضرب المثل

ضرب المثل: عبارتی کوتاه که در بردارنده‌ی نکته یا لطیفه یا پندی است و در میان مردم رایج است. استفاده‌ی به جا و مناسب از ضرب المثل، بر قدرت سخن و تأثیر بخشی آن می افزاید و گفتار و نوشتار را شیرین و دل پذیر می کند.

۱ ضرب المثل «کبوتر با کبوتر باز با باز، کند هم جنس با هم جنس پرواز» با استفاده از مقایسه توضیح دهید.

۲ فهم خود را از ضرب المثل «این دَعْلُ دوستان که می بینی، مگسانند گرد شیرینی»، بنویسید.

۳ داستانی کوتاه، درباره‌ی «دوستی با کتاب» بنویسید و در پایان، موضوع، شخصیت و زاویه‌ی دید آن را مشخص کنید.

ستاره‌ی روشن

فعالیت‌های درس

عبارت‌های زیر را مانند نمونه، به نثر ساده‌ی امروز، برگردانید.

۱

نثر ساده‌ی امروز	نثر کهن
نخستین کسی باشم که به او ایمان آورم.	نخست کسی، من باشم که بدو گروم.
	نیکویی گوید و زینهار تا بدی نکنید.
	راستن گفتن پیشه گیرید.

مانند نمونه، جمله‌های زیر را مرتب و بازنویسی کنید.

۲

♦ ما را یادگاری ده از علم خویش: از علم خویش، ما را یادگاری ده.

(الف) وصیت کنم شما را:

(ب) بدکننده را زندگانی، کوتاه باشد:

۳

کلمات متضاد را در ابیات و عبارات زیر بیابید.

- (الف) سخن در میان دو دشمن، چنان گوی که اگر دوست گردند، شرم زده نشوی. (سعدی)
- (ب) موج زخود رفته‌ای، تیز خرامید و گفت: هستم اگر می‌روم، گر نزوم نیستم. (اقبال لاهوری)
- (ج) دوستان و دشمنان را می‌شناسم من، زندگی را دوست دارم، مرگ را دشمن (اخوان ثالث)

۴

در عبارت زیر، شبه جمله را پیدا کنید و مفهوم آن را توضیح دهید.

♦ زینهار تا بدی نکلید.

املا

۱ چهار کلمه از درس را که اهمّیت املائی دارند، پیدا کنید و بنویسید.

..... ،
..... ،

۲ با توجه به متن درس، جای خالی را با کلمه مناسب پر کنید.

هر که از شما به بزرگ‌تر باشد. وی را بزرگ‌تر دارید
و او نگاه دارید و او نگاه دارید.

۳ کلماتی را که در املاهای آنها، یکی از شکل‌های حرف «ه» وجود دارد از متن درس بیابید و بنویسید. (مانند نمونه): بزرگمهر

.....
.....
.....

نگارش

۱ این دسته از کلمات را به صورت جمله، مرتب کنید.

نیست - مردمان - بی عیب - عیب - را - مکنید - که - هیچ کس

.....

.....

.....

۲ عبارت زیر را در یک بند، کامل کنید.

♦ از دروغ گفتن دور باش

.....

.....

.....

۳ در جمله‌ی «ستاره‌ی روشن ما بودی که ما را راه راست نمودی»، نویسنده از چه عنصر ادبی استفاده کرده است؟ آن را توضیح دهید.

.....

.....

.....

لطیفه‌ی ادبی

یکی از چیزهایی که به زیبایی و لطف نوشته می‌افزاید، استفاده از لطیفه است. لطیفه سخنی کوتاه و پرمعنا است که به سادگی فهمیده می‌شود. لطیفه‌ها معمولاً آمیخته به طنز و حکمت و اندرز هستند و در قالب حکایت ظاهر می‌شوند.

حکایت «نردبان فروش» از عبید زاکانی را بخوانید و برداشت خود را از آن در چند سطر بنویسید.

۱

«شخصی به ملک نردبان در باغ دیگری می‌رفت تا میوه بچیند، صاحب باغ، سر رسید و گفت: در باغ من چه کار داری؟
آن شخص گفت: نردبان می‌فروشم.
گفت: نردبان در باغ من می‌فروشی؟
گفت: نردبان از آن من است، هر کجا که خواستم می‌فروشم.»

.....

.....

.....

.....

.....

۲ ضرب المثل «به پایان آمد این دفتر، حکایت هم‌چنان باقی است» را در یک بند، توضیح دهید.

.....

.....

.....

۳ هرچه را از محتوای درس‌های این فصل فهمیده‌اید، در یک بند، بنویسید.

.....

.....

.....

.....

